

Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi
Journal of Muallim Rifat Faculty of Education

ISSN: 2667-5234

Okul Çevre İlişkilerinin Yeterli ve Etkili Olmasına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*

Ferhat HAN, Mehmet ÜSTÜNER*****

Makale Bilgisi

ÖZET

Geliş Tarihi:
27.05.2020

Düzeltilme Tarihi:
25.06.2020

Kabul Tarihi:
26.06.2020

Basım Tarihi:
10.07.2020

Bu araştırmanın temel amacı, okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olmasına ilişkin ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenlerinin önerilerini tespit etmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını ilköğretim okullarında görevli 60 okul yöneticisi ve 270 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış, elde edilen verilerle içerik analizi yapılmıştır. Yöneticilerin ve öğretmenlerin önerileri, tekrarlanma sıklığına göre frekans ve yüzde değerleri kullanılarak çoktan aza doğru sıralanmıştır. Araştırma sonunda yönetici ve öğretmenlerin genel olarak benzer önerilerde bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırmada okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olabilmesi için en çok tekrar edilen öneriler; okul çevre ilişkilerinin velilerle ve çevreyle birlikte düzenlenecek ortak etkinlikler yoluyla artırılması gerektiği, kurulacak ilişkilerin planlı ve sürekli olması gerektiği şeklindedir.

© 2020MREFD. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Sözcükler: Okul çevre ilişkileri, yeterlik, etkililik.

Administrator and Teacher Opinions on the Adequacy and Effectiveness of School Environment Relationships

Article Info

ABSTRACT

Received:
27.05.2020

Revised:
25.06.2020

Accepted:
26.06.2020

Published:
10.07.2020

The main purpose of this research is to determine the suggestion of primary school administrators and teachers about school-environment relations. Qualitative research method was used in the research. The participants of the research are 60 school administrators and 270 teachers from primary schools. The research data were collected through a semi-structured interview form designed by the researcher. The data were analyzed through content analysis technique. At the end of the research, the results showed that administrators and teachers generally have the same suggestions. To ensure that school environment relations are adequate and effective, the most repeated suggestions are; It has been observed that school environment relationships should be increased through joint activities to be organized with parents and the environment and that these relationships should be planned and continuous.

© 2020JMRFE. All rights reserved

Keywords: School environmentrelations, adequacy, effectiveness.

* Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında hazırlanan "İlköğretim Okullarının Stratejik Planlarında Belirttikleri Zayıf Yönler ve Bunların Giderilmesine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Gaziantep' de düzenlenen 10. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr., Kilis İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 15 Temmuz Şehitleri Ortaokulu, Kilis-TÜRKİYE. e-mail: ferhathan@gmail.com

*** Prof. Dr. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Malatya-TÜRKİYE. e-mail: mehmet.ustuner@inonu.edu.tr

1. GİRİŞ

Bir eğitim sisteminin topluma en açık ve toplumla en çok ilişkide bulunan ögesi okuldur. Bu ilişki düzeyinin yüksek olması okulun sosyal bir örgüt olmasından kaynaklanmaktadır (Aytaç, 2000). Sürekli olarak çevreleriyle iletişim ve etkileşim içerisinde olan okullar çevrelerinden girdi alıp çıktılarını yine çevreye sunan dinamik açık sistemlerdir (Töremen, 2002). Sistem kuramına göre her sistem doğal bir çevre içerisinde varlığını sürdürür ve sistemler içinde buldukları çevreleri yaşamlarını sürdürmeye elverişli ise var olabilirler (Çağlar ve Reis, 2007). Perrow'a (1970) göre, hiçbir örgüt boşlukta yer almaz ve hiçbir eğitim örgütü içinde yer aldığı çevreye karşı duyarsız olamaz (Akt. Balay, 2003). Yiğit ve Bayrakdar'a (2016) göre, okulun çevresi, okulun etkilediği ve etkilendiği varlık, olay, olgu ve oluşumların tamamı olarak tanımlanabilir.

Eğitim sistemlerinin toplumun üretkenliğine ve verimine katkı sağlama, eğitim sistemine dâhil olan bireylerin yeteneklerine ve ilgi alanlarına göre yetişme olanağı sağlama, sosyal adalet ve fırsat eşitliği ilkelerini tanıtma, toplumun refah ve mutluluğunu artırma gibi amaçları vardır (Ergüneş, 2007). Okul toplumun bir parçası aynı zamanda ürünüdür. Eğitim sisteminin amaçlarını gerçekleştirme konusunda, okul çevresi ile okulun işgörenleri arasında eşgüdüm sağlanmadan eğitim sisteminin amaçlarına ulaşmak kolay değildir. Okulun eğitim ve öğretim görevini yerine getirmesi ve başarılı olması, okul ile çevre arasında iyi ve uyumlu ilişkilerin kurulmasıyla yakından ilgilidir. Okulun çevresiyle yeterli ve etkili ilişkiler kurması, çevrenin olanaklarından faydalanması, çevredeki kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapması, çevreninde benzer şekilde okulun imkân ve olanaklarından yararlanması gerekir (Karlı, 2006). Okullar gerçekleştirmek istedikleri amaç ve hedeflerini çevreleriyle paylaştıkları sürece, çevrelerinden gerekli desteği alabilir ve etkililik sağlayabilir (Yiğit ve Bayrakdar, 2016).

Okul çevre ilişkilerinin yeterli düzeyde ve etkili olabilmesi için okul yöneticilerine ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu görevlerin yerine getirilebilmesi için yönetici ve öğretmenlerin okulun bulunduğu çevreye ilişkin detaylı bilgiye sahip olması gerekir. Yönetici ve öğretmenler okullarını etkileyen güç yapıları, kültür grupları, çevrenin tarihi ve dinamikleri konularında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmalıdır. Yönetici ve öğretmenler bu bilgi arayışı içerisinde iken, toplum kesimlerinin durağan olmadığını bilmesi ve okul üzerinde etkili olabilecek gelişmelerin göreceli olarak öngörülemez olabileceğini unutmamalıdır (Aydın, 2010). Etkili bir okul yöneticisi okulun amaç, hedef ve stratejilerini, topluma, okulun ekonomik ve sosyal çevresine doğru bir şekilde aktarabilmelidir (Tuna ve Tuna, 2007). Etkili bir okul yöneticisi aynı zamanda okulun programlarını ve etkinliklerini etkili bir şekilde çevresine sunabilmelidir (Aydın, 2010). Eğitim örgütlerinde okul çevre arasındaki uyum ve birlikte çalışabilme yeteneği, etkili iletişim kurabilme becerisine sahip yöneticiler ve işgörenlerle sağlanabilir (Mısırlı, 2008). Yöneticiler ve öğretmenler yeterli ve etkili iletişim kurabilmek için yazılı ve görsel basın, radyo programları, sergiler, okul-aile birliği etkinlikleri gibi çeşitli iletişim kanallarını kullanmalıdırlar (Aydın, 2010).

Örgütlerde etkililik kavramı çok eskilere dayanmasına rağmen örgütlerde etkililik ve yeterlik kavramları birbirine karıştırılmaktadır. Barnard etkililiği, "örgütün amaçlarına ulaşma derecesi" olarak tanımlamıştır. Yeterlik ise "örgüt üyelerinin ihtiyaçlarının doyum derecesi" olarak tanımlanabilir. Yeterliğin tanımı konusunda değişik fikirler vardır. Bu tanımlamalardan işin niteliğiyle ilgili tanımlamaya göre; yeterlik, bir kişiye belirli bir rolü oynayabilme gücünü

kazandıran özelliklerin varlığı ya da bu rolü oynayabilmesini engelleyen özelliklerin yokluğudur. Yeterli olmak, belli istemleri karşılayabilecek bilgi ve beceriye sahip olmak olarak tanımlanabilir. Örgütte bu iki kavram arasında denge kurabilmek, eğitim yöneticilerinin temel uğraşları arasında yer almalıdır (Akt. Balcı, 2013; Bursalıoğlu, 1981).

Okul yöneticileri, örgütsel etkililik sorunlarının, yönetim için sürekli ve temel bir problem olduğu konusunda görüş birliği içerisinde (Hoy ve Miskel, 2010). Bununla birlikte bir örgütte bireysel davranışlar etkili olabilir ancak yeterli olmayabilir. Bireyler örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırken, işgörenlerin, öğrencilerin ve çevrenin amaçlarını görmezden gelebilirler ya da örgütün amaçları gerçekleşirken bireysel güdüler doyurulmayabilir. Bu durumun bazen tam tersi de yaşanabilir. Bir davranış, etkili olmadan da yeterli olabilir. Örgüt içindeki ve çevresindeki bireylerin gereksinimleri doyurulmasına rağmen, bu doyum elde etmenin bir yolu olarak düşünülen etkinliklerin başarısız olması durumunda, düzenlenen etkinlikler yeterli olmasına rağmen etkili olamayabilir (Aydın, 2010).

1.1. Problem Durumu

Eğitim bir bütün olarak düşünüldüğünde, gelecek kuşaklara istenilen davranışları kazandırmada sadece okulda verilen bilgileri yeterli görmek, öğrencilerin ailelerini ve yetiştikleri çevreyi bu sürecin dışında tutarak eğitim sisteminin amaçlarına ulaşmak kolay değildir. Bireyin eğitim yaşantısı, sadece öğretim yapılan okullar ve sınıflardan ibaret değildir. Buna rağmen eğitim sisteminin topluma en açık ve toplumla en çok ilişkide bulunan ögesi okulların çevresiyle etkileşimi istenen düzeyde değildir. Okul çevre ilişkilerinin istenen düzeyde ve etkili olmasını sağlayacak en önemli gruplar kuşkusuz okul yöneticileri, öğretmenler ve velilerdir. Bununla birlikte okul çevre ilişkilerinin okul veli ilişkilerine indirgenmesi, okul çevre ilişkilerinin istenen düzeyde ve etkili olmamasının nedenlerinden biridir (Gül, 2009; Yiğit ve Bayrakdar, 2016).

Alanyazın incelendiğinde, ülkemizde okul çevre ilişkilerini konu alan sınırlı düzeyde araştırma olduğu ve okul çevre ilişkileriyle ilgili olan çalışmaların genelde okul aile işbirliğine yönelik çalışmalarla sınırlı olduğu görülmüştür. Han'ın (2013) araştırmasında, okul çevre ilişkilerinin istenen düzeyde olmadığı ve bu durumun okulların zayıf yönlerinden biri olduğu tespit etmiştir. Aynı çalışmada yöneticilerin %60'ına, öğretmenlerin 57,04'üne göre okul çevre ilişkileri yeterli değildir. Aynı zamanda yöneticilerin %72'sine, öğretmenlerin %60,37'sine göre okul çevre ilişkileri etkili değildir. Demirtaş ve Küçük'ün (2014) araştırmalarında, okul yöneticilerinin performansını düşüren etkenlerin başında okulun çevresinden kaynaklanan sorunlar ilk sırada gelmektedir. Araştırmanın bulgularına göre, velilerin sorumluluk almaması veya okul yöneticilerinin öğrenci velilerini eğitim öğretim sürecine dâhil edememesi yöneticilerin performanslarını düşüren etkenler arasında ilk sıralarda gelmektedir. Barnard'ın (2004) ilköğretim okullarında ebeveyn katılımının eğitsel katkısına ilişkin araştırmasında, erken çocukluk eğitimi döneminde ebeveyn katılımının çok önemli olduğu ve bunun başarı üzerinde uzun süreli destekleyici rolü olduğu tespit edilmiştir. Erdoğan ve Demirkasımoğlu'nun (2010) ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerini incelediği araştırmasının sonuçlarına göre; öğretmenlerin, yöneticilerin ve ailelerin eğitim sürecine katılması gerektiği konusunda fikir birliği olduğu ancak ailelerin çoğunun uygulamada aynı hassasiyeti gösteremediği ifade edilmiştir. Katılım gösteren ailelerin ise çoğunlukla okula gelip bilgi alışverişi yapması, öğretmenlerin tavsiyelerini alması, çağrıldığında toplantılara katılması gibi etkinliklerde buldukları tespit edilmiştir. Bu ilişkinin sınırlı olmasında ailelerin ve

eğitimcilerin olumsuz tavırları temel nedenler olarak görülmektedir. Okul veli işbirliğini engelleyen etkenlerin giderilmesine veya velilerin okula katılım düzeylerini artırmaya yönelik çalışmaların yeterince yapılmadığı görülmüştür.

Eğitim sistemimizde ilköğretim okullarının yakıt, elektrik, su gibi temel giderleri dışındaki ihtiyaçları için bir bütçeleri yoktur. Günümüzde okullar diğer ihtiyaçlarını velilerin gönüllü bağışlarıyla karşılamaya çalışmaktadır (Özer, Demirtaş ve Ateş, 2015). Merkez örgütü veya yerel yönetimlerin ekonomik olarak katkıda bulunmadığı ilköğretim okullarında, ihtiyaçlar okul aile birliğine yapılan bağışlarla veya okul çevresinin katkılarıyla karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu durum asıl işi eğitim öğretim faaliyeti olması gereken okul yöneticilerin, enerjilerinin büyük bir bölümünü okulların temel ihtiyaçlarını gidermek için kullanmasına (Demirtaş ve Küçük, 2014) ve para kaynağı olarak görülen velilerin okul veli işbirliği konusunda isteksiz davranmasına neden olmaktadır.

Buluç'un (2007) ilk ve ortaöğretim kurumlarında okul yöneticilerinin bilgilendirme işlevini gerçekleştirme düzeyleri adlı araştırmasının sonucuna göre; ilk ve ortaöğretim kurumlarında bilgilendirme işlevi kapsamında yapılan faaliyetler, okul, meslek kuruluşları ve sendikalar arasındaki ilişkiler, bilgilendirmede kullanılan araç, gereç, yöntem ve teknikler, bilgilendirme faaliyetlerini ölçme ve değerlendirme ve bilgilendirme sürecinde üst yönetim desteği konularında bazı problemler bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenler bilgilendirme alışkanlığına sahip olmayıp, bilgilendirme işlevleri örgütsel amaçları gerçekleştirmeye tam olarak hizmet etmemekte, okul yöneticilerinin ise bilgilendirme işlevleri konusunda yeterli tecrübeye sahip değildir.

Alanyazın araştırmaları doğrultusunda, okul çevre ilişkilerinin, yeterli düzeyde olmaması, maddi temele dayanması, kurulan ilişkilerin okul veli ilişkileriyle sınırlı olması ve bu ilişkilerin etkililiğinin sorgulanabilir olması, eğitim sistemimizin problemlerinden biri olarak görülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olabilmesi konusunda yönetici ve öğretmenlerin önerilerini tespit etmektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki iki soruya yanıt aranmıştır.

- Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre okul çevre ilişkilerinin yeterli olması için neler yapılabilir?
- Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre okul çevre ilişkilerinin etkili olması için neler yapılabilir?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda amaç, araştırmaya katılan bireylerin deneyimlerini, bu deneyimlerine ilişkin yorumlarını ve önerilerini belirleyebilmektir (Merriam, 2013). Bu deneyimler ve öneriler, araştırmacıların ve uygulamacıların bakış açılarının zenginleşmesine katkı sağlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.1. Araştırma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

Araştırmanın çalışma grubunu, Malatya ili şehir merkezinde bulunan 25 resmi ilköğretim okulunda görevli toplam 60 okul yöneticisi ve toplam 270 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

		Yönetici		Öğretmen	
		N	%	N	%
Cinsiyet	Erkek	54	90	146	54,07
	Kadın	6	10	124	45,92
Mesleki Kıdem(yıl)	1-10	6	10	80	29,62
	11-20	22	36,66	116	42,96
	21-30	6	10	56	20,74
	31 ve üzeri	26	43,33	18	6,66
Branş	Sınıf Öğretmeni	34	56,66	136	50,37
	Branş Öğretmeni	26	43,33	134	49,62
Öğrenim Durumu	Önlisans	16	26,66	24	8,88
	Lisans	40	66,66	227	84,07
	Yüksek Lisans	4	6,66	16	5,92
	Doktora	-	-	3	1,11

Tablo 1 incelendiğinde, yöneticilerin %90’ı erkek, %10’u kadındır. Öğretmenlerin %54,07’si erkek, %45,92’si kadındır. Mesleki kıdem açısından yöneticilerin %10’u 1-10 yıl arası, %36,66’sı 11-20 yıl arası, %10’u 21-30 yıl arası ve %43,33’ü 31 ve üzeri yıllarda deneyime sahiptir. Öğretmenlerin %29,62’si 1-10 yıl arası, %42,96’sı 11-20 yıl arası, %20,74’ü 21-30 yıl arası ve %6,66’sı 31 ve üzeri yıl deneyimine sahiptir. Yöneticilerin %56,66’sı yöneticiliğe sınıf öğretmenliğinden, %43,33’ü branş öğretmenliğinden geçiş yapmıştır. Öğretmenlerin %50,37’si sınıf öğretmeni, %49,62’si branş öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Öğrenim durumu açısından yöneticilerin %26,66’sı önlisans, %66,66’sı lisans ve %6,66’sı yüksek lisans derecesine sahiptir. Öğretmenlerin %8,88’i önlisans, %84,07’si lisans, %5,92’si yüksek lisans ve %1,11’i doktora derecesine sahiptir.

2.2.Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Bu sayede katılımcıların sorulara özgürce cevap vermesi sağlanarak, araştırmacı tarafından öngörülemeyen verilere ve detaylı bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır (Mertens, 1998). Araştırma verilerinin bir kısmı araştırmacı tarafından doğrudan yönetici ve öğretmenlerle görüşülerek elde edilmiştir. Görüşme için müsait olmayan bazı yönetici ve öğretmenler önerilerini daha sonra görüşme formlarına yazabileceklerini ifade etmiştir. Bu nedenle formların bir kısmı okullara bırakılıp gönüllü yönetici ve öğretmenlerin desteğiyle toplanmıştır.

2.3.Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir analiz tekniğidir. İçerik analizi sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasında genel olarak frekans ve yüzde değerleri kullanılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010).

Yönetici ve öğretmenlerden bazıları iki araştırma sorusundan sadece bir tanesine cevap vermiştir. Bununla birlikte bazı yönetici ve öğretmenler ise her bir soruya birden fazla öneriyle cevap vermiştir. Bazı yönetici ve öğretmenler ise kendilerine yöneltilen iki soruya da aynı cevabı vermiştir. Bu nedenle elde edilen verilerin analizinde ortaya çıkan frekans değerleri araştırmanın örneklem sayısı açısından farklılıklar göstermektedir. Araştırma formuna yazılan önerilerden aynı anlama gelebilecek öneriler, araştırmacılar tarafından düzenlenerek yeniden kodlanmış ve tek bir cümle ile ifade edilmiştir. Elde edilen veriler frekans ve yüzde değerlerine göre çoktan aza doğru sıralanmıştır. Okul çevre ilişkileri teması birinci yazarın yüksek lisans tezinde oluşturulan temalardan biri olduğu için bu araştırmada veriler ilgili tema altında sıralanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, içerik analizi sonrasında elde edilen bulgular tablolar halinde sunulurken, veriler frekans ve yüzde değerlerine göre çoktan aza doğru sıralanmıştır.

3.1. Araştırmanın Birinci Alt Amacına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı, “Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre okul çevre ilişkilerinin yeterli olması için neler yapılabilir?”, şeklinde ifade edilmişti. Bu amaç doğrultusunda elde edilen veriler Tablo 2 ve Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 2. Okul-Çevre İlişkilerinin Yeterli Olmasına İlişkin Yönetici Görüşleri

Yönetici Görüşleri	f	%
Velilere ve çevreye yönelik kurs, seminer vb. etkinlikler düzenlenmeli	15	25.00
Çeşitli kurumlarla ilişkiler artırılmalı, ortak etkinlikler düzenlenmeli	13	21.67
Veli toplantılarının sıklığı artırılmalı	11	18.33
Velilere ve çevreye yönelik sosyal, kültürel, eğitsel ve sportif faaliyetler düzenlenmeli	10	16.67
Okul personeli sık sık çevresindeki kişi ve kuruluşlara ziyaretlerde bulunmalı	8	13.33
Okulda yapılan etkinlikler çeşitli iletişim imkânları kullanılarak çevreye duyurulmalı	6	10.00
Okullar halka açılmalı, çevre sakinleri okula çekinmeden gelebilmeli, okulun imkân ve tesislerinden faydalanabilmeli (okul bahçesi düğün, taziye vb. amaçlar için kullanılabilirmeli)	5	8.33
Ev ziyaretleri artırılmalı	4	6.67
Okul paydaşlarının farkına varılmalı ve paydaşlar iyi tanınmalı	3	5.00
Okul veli ilişkileri maddi temele dayanmamalı	3	5.00
Rehberlik servisi daha etkin çalışmalı	3	5.00

Okul-çevre ilişkileri komisyonu kurulmalı	2	3.33
Çevre okullarla işbirliği ve diyalog artırılmalı	2	3.33
Yardım dernekleriyle irtibat kurulmalı(maddi durumu iyi olmayan öğrencilere destek sağlanmalı vb.)	2	3.33
Okullar hayat olsun gibi benzeri projelerle, okullar cazip hale getirilmeli	2	3.33
Okul aile birliğinde etkileri ve ilişkileri iyi olan kişilerin bulunması sağlanmalı	1	1.67
Gezi vb. etkinlikler için izinler kolaylaştırılmalı, bürokrasi azaltılmalı	1	1.67

Tablo 2 incelendiğinde, okul çevre ilişkilerinin yeterli olabilmesi için okul yöneticileri sırasıyla en çok; velilere ve çevreye yönelik kurs, seminer vb. etkinlikler düzenlenmeli (f:15, %25), çeşitli kurumlarla ilişkiler artırılmalı ve ortak etkinlikler düzenlenmeli (f:13, %21.67), veli toplantılarının sıklığı artırılmalı (f:11, %18.33), velilere ve çevreye yönelik sosyal, kültürel, eğitsel ve sportif faaliyetler düzenlenmeli(f:10, %16.67), okul personeli sık sık çevresindeki kişi ve kuruluşlara ziyaretlerde bulunmalı (f:8, %13.33), okulda yapılan etkinlikler çeşitli iletişim imkânları kullanılarak çevreye duyurulmalı (f:6, %10), okullar halka açılmalı, çevre sakinleri okula çekinmeden gelebilmeli, okulun imkân ve tesislerinden faydalanabilmeli (f:5, %8.33), ev ziyaretleri artırılmalı (f:4, %6.67), okul paydaşlarının farkına varılmalı ve paydaşlar iyi tanınmalı (f:3, %5), okul veli ilişkileri maddi temele dayanmamalı (f:3, %5), rehberlik servisi daha etkin çalışmalı (f:3, %5), okulda okul-çevre ilişkileri komisyonu kurulmalı (f:2, %3.33), çevre okullarla işbirliği ve diyalog artırılmalı (f:2, %3.33), yardım dernekleriyle irtibat kurulmalı (f:2, %33.33), okullar hayat olsun gibi benzeri projelerle okullar cazip hale getirilmeli (f:2, %3.33), okul aile birliğinde etkileri ve ilişkileri iyi olan kişilerin bulunması sağlanmalı (f:1, %1.67), gezi vb. etkinlikler için izinler kolaylaştırılmalı, bürokrasi azaltılmalı (f:1, %1.67) şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 3. Okul Çevre İlişkilerinin Yeterli Olmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f	%
Çeşitli kurum ve kuruluşlarla ilişkiler artırılmalı, ortak etkinlikler düzenlenmeli	40	14.82
Okul veli işbirliği artırılmalı	34	12.59
Veli toplantılarının sıklığı artırılmalı	31	11.48
Okul personeli donanımlı, istekli, işbirliği içerisinde olmalı	18	6.67
Ev ziyaretleri artırılmalı	16	5.93
Okul çevre ilişkileri, kurulacak bir komisyonca koordine edilmeli, takip edilmeli, süreklilik arz etmeli	15	5.56
Okullar halka açılmalı, veliler okulun imkân ve tesislerinden faydalanmalı	13	4.81
Çeşitli kurum ve kuruluşlarla ortak etkinlikler düzenlenmeli	12	4.44
Çevrenin okulda yapılan etkinliklere katılımı sağlanmalı	12	4.44
Veliler sorumluluk sahibi olmalı, ilişkilerin önemine inanmalı	9	3.33
Etkili planlama yapılmalı	8	2.96
Okul aile birliği etkili çalışmalı	8	2.96
Velilerin sosyo-ekonomik düzeyi yükseltilmeli	5	1.85
Öğrencilerin STK'lar ile ilişkileri kurulmalı, etkinliklere katılımları sağlanmalı	5	1.85
Yerel yöneticiler ve mahalle muhtarı ile irtibatlı olunmalı	5	1.85
Gezi vb. etkinlikler için bürokrasi azaltılmalı ve izinler kolaylaştırılmalı	5	1.85
Okul etkinlikleri çeşitli iletişim imkânları kullanılarak çevreye duyurulmalı	4	1.48
Çevre ile ilişkiler ve ziyaretler zorunlu olmalı, yönetmelik vb. ile düzenlenmeli	4	1.48

Yönetimin tutumu ve desteği ilişkileri teşvik edici olmalı	4	1.48
Yeterli bütçe ayrılmalı	3	1.11
Yeterli zaman ayrılmalı	3	1.11
Yapılan faaliyetler ve etkinlikler devamlı olmalı	3	1.11
Toplum hizmeti çalışmaları yapılmalı, artırılmalı	2	0.74
Çeşitli iletişim araçları kullanılarak çevreyle iletişim kesintisiz olmalı	2	0.74
Okullar cazibe merkezi haline getirilmeli	2	0.74
Çevre okullarla işbirliği ve diyalog artırılmalı(kardeş okul vb.)	2	0.74
Esnaf ziyaretleri yapılmalı	1	0.37
Yardım dernekleriyle irtibat kurulmalı	1	0.37
Sınıf aile birliği oluşturulmalı	1	0.37

Tablo 3 incelendiğinde, okul çevre ilişkilerinin yeterli olabilmesi için öğretmenler sırasıyla en çok; çeşitli kurum ve kuruluşlarla ilişkiler artırılmalı, ortak etkinlikler düzenlenmeli (f:40, %14.82), okul veli işbirliği artırılmalı (f:34, %12.59), veli toplantılarının sıklığı artırılmalı (f:31, %11.48), okul personeli donanımlı, istekli, işbirliği içerisinde olmalı (f:18, %6.67), ev ziyaretleri artırılmalı (f:16, %5.93), okul çevre ilişkileri kurulacak bir komisyonca koordine edilmeli, takip edilmeli ve bu ilişkiler süreklilik arz etmeli (f:15, %5.56), okullar halka açılmalı, veliler okulun imkân ve tesislerinden faydalanmalı (f:13, %4.81), çeşitli kurum ve kuruluşlarla ortak etkinlikler düzenlenmeli (f:12, %4.44), çevrenin okulda yapılan etkinliklere katılımı sağlanmalı (f:12, %4.44), veliler sorumluluk sahibi olmalı, ilişkilerin önemine inanmalı (f:9, %3.33), etkili planlama yapılmalı (f:8, %2.96), okul aile birliği etkili çalışmalı (f:8, %2.96), velilerin sosyo-ekonomik düzeyi yükseltilmeli (f:5, %1.85), öğrencilerin STK'lar ile ilişkileri kurulmalı, etkinliklere katılımları sağlanmalı (f:5, %1.85), yerel yöneticiler ve mahalle muhtarı ile irtibatlı olunmalı (f:5, %1.85), gezi vb. etkinlikler için bürokrasi azaltılmalı ve izinler kolaylaştırılmalı (f:5, %1.85), okulda yapılan etkinlikler çeşitli iletişim imkânları kullanılarak çevreye duyurulmalı (f:4, %1.48), çevre ile ilişkiler ve ziyaretler zorunlu olmalı, yönetmelik vs. ile düzenlenmeli (f:4, %1.48), yönetimin tutumu ve desteği ilişkileri teşvik edici olmalı (f:4, %1.48), yeterli bütçe ayrılmalı (f:3, %1.11), yeterli zaman ayrılmalı (f:3, %1.11), yapılan faaliyetler ve etkinlikler devamlı olmalı (f:3, %1.11), toplum hizmeti çalışmaları yapılmalı, artırılmalı (f:2, %0.74), çeşitli iletişim araçları kullanılarak çevreyle iletişim kesintisiz olmalı (f:2, %0.74), okullar cazibe merkezi haline getirilmeli (f:2, %0.74), çevre okullarla işbirliği ve diyalog artırılmalı (f:2, %0.74), esnaf ziyaretleri yapılmalı (f:1, %0.27), yardım dernekleriyle irtibat kurulmalı (f:1, %0.27), sınıf aile birliği oluşturulmalı (f:1, %0.27) şeklinde görüş belirtmişlerdir.

3.2. Araştırmanın İkinci Alt Amacına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı, "Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre okul çevre ilişkilerinin etkili olması için neler yapılabilir?", şeklinde ifade edilmişti. Bu amaç doğrultusunda elde edilen veriler Tablo 4 ve 5'de yer almaktadır.

Tablo 4. Okul Çevre İlişkilerinin Etkili Olmasına İlişkin Yönetici Görüşleri

Yönetici Görüşleri	f	%
Okul çevre ilişkileri planlı ve devamlı olmalı	11	18.33
Okul çevresine güven vermeli, okul personeli ilişkilerinde dürüst davranmalı	10	16.67
Okul çevre ilişkilerine inanan yöneticiler ve öğretmenler olmalı	9	15.00
Velilere sorumluluk verilmeli	7	11.67

Personel arasında işbirliği ve dayanışma olmalı	7	11.67
Çevre kişi ve kuruluşların görüşlerine önem verilmeli, duyarlı olunmalı	6	10.00
Eğitim ve eğitimciler ile ilgili haberlerde, basın daha duyarlı davranmalı, öğretmenlik mesleğinin imajı korunmalı	5	8.33
Okul aile birliği etkin çalışmalı	5	8.33
Sosyal kulüpler amacına uygun çalışmalı, formalite olmamalı	4	6.67
Üniversiteden akademik ve uzman desteği alınmalı	4	6.67
Okul çevresinde oluşan veya oluşabilecek zararlı alanların farkında olunmalı ve gerekli tedbirler alınmalı	2	3.33
Politik ve ideolojik ilişkilerden kaçınılmalı	2	3.33
Çevrenin okul hakkında düşünceleri tespit edilmeli, çalışmalar bu yönde planlanmalı (anket vb. uygulanarak)	2	3.33
İlişkileri sadece okulun bulunduğu alanla sınırlandırılmamalı	1	1.67
MEB izlediği politikalarla yönetici ve öğretmenleri, veliyle karşı karşıya getirmemeli	1	1.67
Yapılan faaliyetlerde kamu yararı gözetilmeli	1	1.67
Okulun gelir ve giderleri konusunda veliler bilgilendirilmeli	1	1.67
Çeşitli iletişim araçları kullanılarak velilerle iletişim kesintisiz olmalı	1	1.67
Televizyon programları ve diziler eğitim öğretimin amaç ve kazanımlarına uygun olmalı	1	1.67
Mahalle imamı, okul aile birliği üyesi olmalı	1	1.67

Tablo 4 incelendiğinde, okul çevre ilişkilerinin etkili olabilmesi için okul yöneticileri sırasıyla en çok; okul çevre ilişkileri planlı ve devamlı olmalı (f:11, %18.33), okul çevresine güven vermeli, okul personeli ilişkilerinde dürüst davranmalı (f:10, %16.67), okul çevre ilişkilerine inanan yöneticiler ve öğretmenler olmalı (f:9, %15), velilere sorumluluk verilmeli (f:7, %11.67), personel arasında işbirliği ve dayanışma olmalı (f:7, %11.67), çevre kişi ve kuruluşların görüşlerine önem verilmeli, duyarlı olunmalı (f:6, %10), eğitim ve eğitimciler ile ilgili haberlerde, basın daha duyarlı davranmalı, öğretmenlik mesleğinin imajı korunmalı (f:5, %8.33), okul aile birliği etkin çalışmalı (f:5, %8.33), sosyal kulüpler amacına uygun çalışmalı, formalite olmamalı (f:4, %6.67), üniversiteden akademik ve uzman desteği alınmalı (f:4, %6.67), okul çevresinde oluşan veya oluşabilecek zararlı alanların farkında olunmalı ve gerekli tedbirler alınmalı (f:2, %3.33), politik ve ideolojik ilişkilerden kaçınılmalı (f:2, %3.33), çevrenin okul hakkında düşünceleri tespit edilmeli, çalışmalar bu yönde planlanmalı (f:2, %3.33), ilişki içerisinde olunacak STK'lar, kişi ve kuruluşların eğitim ile ilgili olmasına özen gösterilmeli (f:1, %1.67), ilişkiler sadece okulun bulunduğu alanla sınırlandırılmamalı (f:1, %1.67), MEB izlediği politikalarla yönetici ve öğretmenleri, veliyle karşı karşıya getirmemeli (f:1, %1.67), yapılan faaliyetlerde kamu yararı gözetilmeli (f:1, %1.67), okulun gelir ve giderleri konusunda veliler bilgilendirilmeli (f:1, %1.67), çeşitli iletişim araçları kullanılarak velilerle iletişim kesintisiz olmalı (f:1, %1.67), televizyon programları ve diziler eğitim öğretimin amaç ve kazanımlarına uygun olmalı (f:1, %1.67), mahalle imamı okul aile birliği üyesi olmalı (f:1, %1.67) şeklindedir.

Tablo 5. Okul Çevre İlişkilerinin Etkili Olmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f	%
Okul veli işbirliği artırılmalı	34	12.59
Veli toplantılarının sıklığı artırılmalı	31	11.48
Okul çevre ilişkileri kurulacak bir komisyonca koordine edilmeli, etkili	23	8.52

planlama yapılmalı, takip edilmeli, süreklilik arz etmeli		
STK'lar, üniversite, belediye ile ilişkiler artırılmalı	21	7.78
Çeşitli kurum ve kuruluşlar ziyaret edilmeli	19	7.04
Okul personeli donanımlı, istekli, işbirliği içerisinde olmalı	18	6.67
Ev ziyaretleri artırılmalı	16	5.93
Çevrenin okulda yapılan etkinliklere katılımı sağlanmalı	12	4.44
Veliler sorumluluk sahibi olmalı, ilişkilerin önemine inanmalı	9	3.33
Okul aile birliği etkili çalışmalı	8	2.96
Okulun halka açık olması sağlanmalı(okullar hayat olsun vb. projeler artırılmalı)	7	2.59
Veliler okulun imkân ve tesislerinden faydalanmalı	6	2.22
Velilerin sosyo-ekonomik düzeyi yükseltilmeli	5	1.85
Öğrencilerin STK'lar ile ilişkileri kurulmalı, etkinliklere katılımları sağlanmalı	5	1.85
Yerel yöneticiler ve mahalle muhtarı ile irtibatlı olunmalı	5	1.85
Gezi vb. etkinlikler için bürokrasi azaltılmalı ve izinler kolaylaştırılmalı	5	1.85
Okulda yapılan etkinlikler çeşitli iletişim imkânları kullanılarak çevreye duyurulmalı	4	1.48
Çevre ile ilişkiler ve ziyaretler zorunlu olmalı, bu ilişkiler yönetmelik vb. ile düzenlenmeli	4	1.48
Okul yönetiminin tutumu ve desteği ilişkileri teşvik edici olmalı	4	1.48
Yeterli bütçe ayrılmalı	3	1.11
Yeterli zaman ayrılmalı	3	1.11
Yapılan faaliyetler ve etkinlikler devamlı olmalı	3	1.11
Toplum hizmeti çalışmaları yapılmalı, artırılmalı	2	0.74
Çeşitli iletişim araçları kullanılarak çevreyle iletişim kesintisiz olmalı	2	0.74
Okul cazibe merkezi haline getirilmeli	2	0.74
Çevre okullarla işbirliği ve diyalog artırılmalı(kardeş okul vb.)	2	0.74
Esnaf ziyaretleri yapılmalı	1	0.37
Yardım dernekleriyle irtibat kurulmalı	1	0.37
Sınıf aile birliği oluşturulmalı	1	0.37

Tablo 5 incelendiğinde, okul çevre ilişkilerinin etkili olabilmesi için öğretmenler sırasıyla en çok; okul veli işbirliği artırılmalı (f:34, %12.59), veli toplantılarının sıklığı artırılmalı (f:31, %11.48), okul çevre ilişkileri kurulacak bir komisyonca koordine edilmeli, etkili planlama yapılmalı, takip edilmeli ve bu ilişkiler süreklilik arz etmeli (f:23, %8.52), STK'lar, üniversite, belediye ile ilişkiler artırılmalı (f:21, %7.78), çeşitli kurum ve kuruluşlar ziyaret edilmeli (f:19, %7.04), okul personeli donanımlı, istekli, işbirliği içerisinde olmalı (f:18, %6.67), ev ziyaretleri artırılmalı (f:16, %5.93), çeşitli kurum ve kuruluşlarla ortak etkinlikler düzenlenmeli (f:12, %4.44), çevrenin okulda yapılan etkinliklere katılımı sağlanmalı (f:12, %4.44), veliler sorumluluk sahibi olmalı, ilişkilerin önemine inanmalı (f:9, %3.33), okul aile birliği etkili çalışmalı (f:8, %2.96), okulun halka açık olması sağlanmalı(okullar hayat olsun vb. projeler artırılmalı) (f:7, %2.59), veliler okulun imkân ve tesislerinden faydalanmalı (f:6,%2.22), velilerin sosyo-ekonomik düzeyi yükseltilmeli (f:5, %1.85), öğrencilerin STK'lar ile ilişkileri kurulmalı, etkinliklere katılımları sağlanmalı (f:5, %1.85), yerel yöneticiler ve mahalle muhtarı ile irtibatlı olunmalı(f:5, %1.85), gezi vb. etkinlikler için bürokrasi azaltılmalı ve izinler kolaylaştırılmalı (f:5, %1.85), okulda yapılan etkinlikler çeşitli iletişim imkânları kullanılarak çevreye duyurulmalı (f:4, %1.48),çevre ile ilişkiler ve ziyaretler zorunlu olmalı bu ilişkiler yönetmelik vb. ile düzenlenmeli (f:4, %1.48),

okul yönetiminin tutumu ve desteği ilişkileri teşvik edici olmalı (f:4, %1.48), yeterli bütçe ayrılmalı (f:3, %1.11), yeterli zaman ayrılmalı (f:3, %1.11), yapılan faaliyetler ve etkinlikler devamlı olmalı (f:3, %1.11), toplum hizmeti çalışmaları yapılmalı, artırılmalı(f:2, %0.74), çeşitli iletişim araçları kullanılarak çevreyle iletişim kesintisiz olmalı (f:2, %0.74), okul cazibe merkezi haline getirilmeli (f:2, %0.74), çevre okullarla işbirliği ve diyalog artırılmalı (f:2, %0.74), esnaf ziyaretleri yapılmalı (f:1, %0.37), yardım dernekleriyle irtibat kurulmalı (f:1, %0.37) ve sınıf aile birliği oluşturulmalı (f:1, %0.37) şeklindedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonunda okul yöneticileri ve öğretmenlerin okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olmasına ilişkin görüşlerinin genel olarak benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bazı yöneticiler ve öğretmenler kendilerine yöneltilen iki sorunun ikisine de aynı öneriyle cevap vermiştir. Aynı cevabı veren yönetici ve öğretmenlerin birçoğu, okul çevre ilişkilerinin etkili olabilmesi için öncelikle yeterli düzeyde olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırma sonunda, okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olabilmesi adına benzer öneride bulunan yönetici ve öğretmenlere göre; veli toplantılarının sıklığı artırılmalı, velilere ve çevreye yönelik kurs, seminer vb. etkinlikler düzenlenmeli, çeşitli kurum ve kuruluşlarla, çevre okullarla işbirliği ve diyalog artırılmalıdır. Okul çevre ilişkilerinin önemine inanan yöneticiler ve öğretmenler olmalı, personel arasında işbirliği ve dayanışma olmalı, okul aile birliği etkin çalışmalıdır. Okul çevre ilişkileri kurulacak bir komisyonca koordine edilmeli, etkili planlama yapılmalı, takip edilmeli ve bu ilişkiler süreklilik arz etmelidir. Okullar halka açılarak cazibe merkezi haline getirilmeli, çevre sakinleri okula çekinmeden gelebilmeli, okulun imkân ve tesislerinden faydalanabilmelidir. Velilere ve çevreye yönelik sosyal, kültürel, eğitsel ve sportif faaliyetler düzenlenmelidir. Okul personeli sık sık çevresindeki kişi ve kuruluşlara ziyaretlerde bulunmalı, öğrencilerin evlerine yapılan ziyaretler artırılmalıdır. Okulda yapılan etkinlikler çeşitli iletişim imkânları kullanılarak çevreye duyurulmalı, velilerle iletişim kesintisiz olmalıdır. Okul veli ilişkileri maddi temele dayanmamalı, okullara yeterli bütçe ayrılmalı, gezi, gözlem vb. etkinlikler için izinler kolaylaştırılmalı, bürokrasi azaltılmalıdır.

Alanyazında Helvacı ve Aydoğan (2011) etkili okul ve etkili okul müdürünün özelliklerini belirlemeye çalıştıkları araştırmalarında, öğretmenlerin görüşlerine göre, etkili okulun özelliklerinin eğitim öğretim süreci, okul çevre ilişkisi, okul iklimi ve kültürü, okul veli ilişkileri temalarında toplandığı görülmüştür. Bu yönüyle araştırmanın sonucuna göre etkili bir okulun özelliklerine ilişkin dört temadan birinin okul çevre ilişkisi, bir diğerinin de okul veli işbirliği temaları olduğu görülmüştür. Araştırmada öğretmen görüşlerine göre etkili okullar, çevresiyle uyumlu olan ve okul çevre ilişkilerine, okul aile birliği ilişkilerine önem veren, öğretmen veli ilişkisini en iyi şekilde gerçekleştirebilen okullar olarak tanımlanmıştır.

Modern toplumlarda bir öğrenme yeri olarak görülen okullar sadece öğretmen ve öğrenciler için değil, yaşamın çevresinde biçimlendiği bir öğrenme ve yaşam merkezi olarak konumlandırılır. Okullar çevrenin talep ve beklentilerine cevap veremediğinde ise statü ve güven kaybına uğrarlar (Şişman, 2013). Okul çevresine yönelik yapılacak herhangi bir etkinliğin, kurulacak ilişkilerin başarıya ulaşabilmesinin ön koşullarından biri ilişkilerin planlı olması, süreklilik arz etmesidir. Bu koşullar ancak okul çevre ilişkilerinin önemine inanan ve sorumluluk duyan işgörenlerin varlığıyla oluşturulabilir (Kaya ve Selçuk, 2007). Okul çevre ilişkilerinin önemi

düşünüldüğünde, çevrenin okulun amaçlarına yardımcı olması, okulunda çevrenin beklentilerine karşılık verebilmesi için velilerin ve eğitimin diğer paydaşlarının da eğitime ihtiyacı vardır. Okulun çevresine yönelik düzenleyeceği eğitici faaliyetler ve toplantılar sayesinde çevrenin okul yönetimine katkısı artabilir (Tezcan, 2006). Çevrenin okula katılımıyla eğitim ve öğretim hizmetlerinin niteliğinin artması, okuldaki yönetim süreçlerinde ortaya çıkabilecek sorunların azalması sağlanabilir. Epstein ve Sheldon'ın (2002) araştırmalarında, okuldaki eğitim sürecine aile katılımını artıran etkinlikler düzenlendiğinde, okuldaki disiplin olaylarının sayısında azalma olduğu ve öğrenme üzerinde olumlu etkileri olduğu saptanmıştır. Epstein ve Sheldon aile, okul ve toplum arasındaki işbirliğinin artmasıyla öğrenci davranışlarının geliştiği ve bu işbirliğinin disiplini sağlamada en etkili yollardan biri olduğunu ifade etmektedir.

Bir açık sistemin varlığı büyük ölçüde çevresine sunduğu ve çevresinden aldığı bilginin sürekliliğine bağlıdır (Çağlar ve Reis, 2007). Etkili iletişim ihtiyacı çevreye oldukça bağımlı olan okulların iç ve dış çevrelerinde oluşabilecek değişimlere ayak uydurabilmesi ve varlıklarını sürdürmeleri açısından da önemlidir (Töremen, 2002). Okul ve çevrenin birbirini etkilemesi, aynı amaçlara dönük çalışması, birlik ve bütünlük göstermesi, birindeki değişmeyi diğerinin izleyip değerlendirmesi gerekir. Okul, bu değişimlerden kendi amaçlarına dönük olanlara uyum gösterme ve aykırı olanları okulun amaçları doğrultusunda düzeltmeye çalışmalıdır. Okulun çevreden ve çevrenin okuldan beklentileri tarafların gücünü aştığında, aralarındaki ilişki gerilebilir ve sistemin dengesi bozulabilir. Bu gerginliğin giderilebilmesi adına okul ve çevresi karşılıklı uyum içerisinde çalışmalıdır (Gürsel, 1997). İletişim sürecinde doğru kanalların kullanılması, okul çevresinden geribildirimler alınması, iletişim sorunlarına bağlı olarak ortaya çıkabilecek gerginlikleri azaltabilir ve okul çevre ilişkilerini istenen düzeye çıkarılabilir (Robbins ve Judge, 2013).

Okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olması için yönetici ve öğretmen görüşleri genel olarak benzer olmasına rağmen, yöneticilerin görüşleriyle öğretmenlerin görüşlerinden farklı olanlar veya anlam olarak farklı olmasa da farklı bakış açısıyla önerilerde bulunanlar da vardır. Okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olması için yöneticiler öğretmenlerden farklı olarak; okul paydaşlarının farkına varılmalı ve paydaşlar iyi tanınmalı, okul çevresinin okul hakkındaki düşünceleri tespit edilmeli, çevre kişi ve kuruluşların görüşlerine önem verilmeli, duyarlı olunmalı ilişkiler bu yönde planlanmalıdır. Okul çevresine güven vermeli, okul personeli ilişkilerinde dürüst davranmalıdır. Okul aile birliği üyelerinin seçiminde üyelerin etkili veya yetkili kilerden oluşması sağlanmalıdır. Yapılacak etkinlik ve faaliyetlerde kamu yararı gözetilmeli, okulun gelir ve giderleri konusunda veliler bilgilendirilmeli, ilişkiler sadece okulun bulunduğu alanla sınırlandırılmamalıdır. Televizyon programları ve diziler eğitim öğretimin amaç ve kazanımlarına uygun olmalı, çeşitli basın kuruluşları eğitim ve eğitimciler ile ilgili haberlerde, daha duyarlı olmalı, öğretmenlik mesleğinin imajı korunmalıdır. MEB izlediği politikalarla yönetici ve öğretmenleri, veliyle karşı karşıya getirmemelidir. Okul çevresinde oluşan veya oluşabilecek zararlı alanların farkında olunmalı ve gerekli tedbirler alınmalıdır şeklinde önerilerde bulunmuştur.

Öğrenci velilerinin, sendikaların, üniversitelerin, yerel yönetimlerin, eğitim derneklerinin, akreditasyon kurumlarının ve politika yapımcılarının okullar üzerinde doğrudan etkileri vardır (Hoy ve Miskel, 2012). Bu etkileşimin sağlıklı bir şekilde yürümesi için okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin bu etkinin farkında olması ve bu etkinin okul lehine işleyebilmesi için ilişkilerin karşılıklı güvene esasına göre kurulması gerekir. Bireyler arasındaki güven duygusu kurulacak

olan ilişkilerin daha düzeyli, daha sağlıklı ve daha anlaşılır olmasını sağlayabilir (Doruk, 2009). Velilerin okula olan güven düzeyini yükseltmek ve işbirliğini artırmak amacıyla, okulun kazanımları ve öğrenci etkinlikleri mümkün olduğu kadar sergilenmeli, bu etkinliklerden ve kazanımlardan velinin ve çevrenin haberdar olması sağlanmalıdır (Çelenk, 2003). Çevrenin okula sunduğu maddi desteklerin, eğitimin amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını bilmeye hakkı vardır. Okul yönetiminin çeşitli iletişim imkânlarını kullanarak okulun gelir ve giderleri konusunda bilgilendirme yapması çevrenin okula güven düzeyini artıracaktır.

Okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olması için öğretmenler yöneticilerden farklı olarak; velilerin sosyo-ekonomik düzeyi yükseltilmeli, çevre ile ilişkiler ve ziyaretler zorunlu olmalı, bu ilişkiler yönetmelik vb. ile düzenlenmeli, toplum hizmeti çalışmaları yapılmalı ve artırılmalı, sınıf aile birliği oluşturulmalı, okul çevre ilişkileri için yeterli bütçe ve zaman ayrılmalı şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

Okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olabilmesi için yöneticilerin öğretmenlerden ve velilerden, öğretmenlerin de yöneticilerden ve velilerden beklentileri vardır. Öğretmenlere göre, okul yönetiminin tutumu ve desteği ilişkileri teşvik edici olmalı; yöneticilere göre rehberlik servisi daha etkin çalışmalıdır. Yöneticilere göre velilere sorumluluk verilmeli, öğretmenlere göre veliler sorumluluk sahibi olmalıdır. Öğretmenlere göre, okul personeli donanımlı, istekli, işbirliği içerisinde olmalı ve okul çevre ilişkilerinin önemine inanmalıdır. Öğretmenlere göre, STK'lar, üniversiteler ve belediye ile ilişkiler artırılmalı; yöneticilere göre, ilişki içerisinde olunacak STK'lar, kişi ve kuruluşların eğitim ile ilgili olmasına özen gösterilmeli, üniversiteden akademik ve uzman desteği alınmalıdır.

Okulların çevreleriyle sağlıklı bir iletişim ve etkileşim kurabilmesi için ilk adımı okul yöneticileri ve öğretmenler atmalıdır. Eğitim liderleri bu adımı atarken okulun bulunduğu coğrafyayı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunları, halkın gelir düzeyi ve gelir kaynakları gibi ekonomik koşulları, halkın kültürünü, gelenek ve göreneklerini yakından tanımalıdır. Yönetici ve öğretmenler yakın çevrenin düğünlerine gidip mutluluklarını, cenazelerine gidip acılarını paylaşabilmelidir. Bununla birlikte eğitimciler yol göstericilik özelliklerini kullanarak, çevrenin gelenek görenek adı altında sahip oldukları olumsuz tutumları ve sergiledikleri çağdışı davranışları düzeltmeye çalışmalıdır (Yiğit ve Bayrakdar, 2016). Demirtaş ve Küçük (2014) araştırmalarında yöneticilere göre, okul yöneticilerinin performanslarının değerlendirilmesine ilişkin kullanılacak kriterlerin başında okul çevre ilişkileri gelmektedir. Araştırma bulgularına göre, okula gelen veli sayısı, velilerin okul içerisindeki aktifliği, veli memnuniyeti, okulu çevresini etkileme kabiliyeti, okulların STK'lar, üniversite ve diğer okullarla işbirliği, halka yönelik düzenlenen etkinlikler yöneticilerin performanslarının değerlendirilmesinde kriter olarak kullanılabilir.

5. ÖNERİLER

Araştırmada okul çevre ilişkilerinin yeterli ve etkili olmasına ilişkin yönetici ve öğretmenler çeşitli önerilerde bulunmuştur. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin önerileri doğrultusunda politika yapıcılara şu önerilerde bulunulabilir.

- a) Okul çevre ilişkileri, okul paydaşlarının işbirliğiyle hazırlanacak bir yıllık plan çerçevesinde yürütülebilir. Bu planlar her okulun bağlı olduğu il veya ilçe milli eğitim

müdürlüğüne sunulabilir. Plan çerçevesinde yürütülen etkinlikler için izinler kolaylaştırılabilir, bürokratik işlemler azaltılabilir.

- b) Velilerin sadece ekonomik kaynak olarak görülmesi, okul veli etkileşimine ve işbirliğine zarar vermektedir. Bu nedenle okul veli ilişkileri maddi temele dayanmamalı, bakanlık tarafından okullara öğrenci başına veya okulun sosyo-ekonomik yapısına göre, dezavantajlı bölgeler de göz önünde bulundurularak yeterli bütçe ayrılabilir. Bu bütçe doğrudan okulların okul aile birliği hesabına aktarılabilir.
- c) Yerel yönetimlerin ve okul dışındaki kamu kurumlarının eğitim hizmetlerine ilişkin sorumlulukları artırılabilir. Bu sorumluluklar maddi ilişkilerle sınırlandırılmadan, yasa ve yönetmeliklerle düzenlenebilir.

6. KAYNAKÇA

Adanalı, K. & Doğanay, A. (2010). Beşinci sınıf sosyal bilgiler öğretiminin alternatif ölçme-değerlendirme etkinlikleri açısından değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 271-292.

Acat, M. B. & Uzunkol, E. D. (2010). Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim programlarındaki değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 1-27.

Akbaş, Y. & Gençtürk, E. (2012). Coğrafya öğretmenlerinin alternatif ölçme-değerlendirme teknikleri ile ilgili görüşleri: Kullanma düzeyleri, sorunlar ve sınırlılıklar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(30), 331-356.

Aksu, Ö. (2013). *Biyoloji öğretmenlerinin uyguladıkları alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin değerlendirilmesi ve öğretmen-öğrenci görüşleri* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aktürk, A. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sürece dayalı ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanabilme durumları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Algan, S. (2008). *İlköğretim 6. ve 7.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının ölçme ve değerlendirme ögesinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Altınışik, D. (2014). *Fen ve teknoloji öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme etkinliklerini gerçekleştirme düzeyleri (Kırıkkale ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.

Anıl, D.,& Acar, M. (2008). Sınıf öğretmenlerinin ölçme değerlendirme sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 44-61.

Asma, M., Çamlıyer, H., Soytürk, M., Balcı, T., ve Çamlıyer, H. (2018). Beden eğitimi ve spor öğretiminde alternatif ölçme ve değerlendirme üzerine bir inceleme. *Sakarya University Journal of Education*, 8(3), 37-62.

Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S., ve Bıçak, B. (2015). *Geleneksel-tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme teknikleri*. Ankara: PegemA.

Bayat, S. & Şentürk, Ş. (2015). Fizik, kimya, biyoloji ortaöğretim alan öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine ilişkin görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 118-135.

Büyüktokatlı, N. & Bayraktar, Ş. (2014). Fen eğitiminde alternatif ölçme değerlendirme uygulamaları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(1), 103-126.

Cansız-Aktaş, M. & Yaşar-Aktaş, D. (2012). Öğretmenlerin yeni ortaöğretim matematik öğretim programında önerilen ölçme araçlarına karşı tutumlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 261-282.

Çelebi, B. S. (2014). *11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde ölçme ve değerlendirme konusunda tarih öğretmenlerinin görüşleri (Trabzon ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (Geliştirilmiş 6. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.

Dokumacı-Sütçü, N. (2013). *Ortaokul matematik öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanma düzeylerine ilişkin yeterlik algıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.

Duban, N. & Küçükyılmaz, E. A. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının alternatif ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin uygulama okullarında kullanımına ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 7(3), 769-784.

Gelbal, S. & Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 135-145.

Gülbetekin, M. (2011). *Coğrafya öğretmenlerinin sürece dayalı ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Günel, H. (2011). *Tarih öğretmenlerinin yapılandırmacı eğitim uygulamaları hakkındaki görüşleri (Erzurum örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

İrez, S. & Yavuz, G. (2009). Biyoloji öğretmenlerinin yeni öğretim programlarının getirdiği değerlendirme yaklaşımları hakkındaki görüş ve uygulamaları. *M.Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30(30), 137-158.

Kanatlı, F. (2008). *Alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri konusunda sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Karalök, S. (2014). *Ortaokul matematik öğretmenlerinin matematik dersi tamamlayıcı ölçme değerlendirme tekniklerine ilişkin profilleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Kaya, R., Güven, A., Akkuş, Z., & Günal, H. (2013). Tarih öğretmenlerinin yeni tarih öğretim programlarındaki ölçme-değerlendirme etkinliklerinin uygulama süreci hakkındaki görüşleri (Erzurum örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 117-137.

Kilmen, S. & Beyhan, S. (2011). Türkçe öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme yöntemlerini uygulama sıklıkları ve tamamlayıcı değerlendirme yaklaşımlarına yönelik görüşleri (Düzce ili örneği). *Ege Eğitim Dergisi*, 12(2), 83-104.

Kutlu, Ö., Doğan, C. D. ve Karakaya, İ. (2017). *Ölçme ve değerlendirme performans ve portolyoya dayalı durum belirleme*. Ankara: PegemA.

MEB. (2011). *Ortaöğretim 11. sınıf tarih dersi öğretim programı*. Ankara.

MEB. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü, Ankara. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLE_YY_GENEL_YETERLYKLERI.pdf adresinden 02.01.2019 tarihinde edinilmiştir.

MEB. (2018). *Ortaöğretim tarih dersi (9,10,11.sınıflar) öğretim programı*. Ankara.

Metin, M. & Demiryürek, G. (2009). Türkçe öğretmenlerinin yenilenen Türkçe öğretim programlarının ölçme-değerlendirme anlayışı hakkındaki düşünceleri. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 37-51.

Okur, M. (2008). *4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin fen ve teknoloji dersinde kullanılan ölçme ve değerlendirme tekniklerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Orhan, A. T. (2007). *Fen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin ilköğretim öğretmen adayı, öğretmen ve öğrenci boyutu dikkate alınarak incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özenç, M. & Çakır, M. (2015). Sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yeterliklerinin belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 14(3), 914-933.

Özkoparan, O. (2016). *Beden eğitimi ve spor derslerinde alternatif ölçme-değerlendirme yöntemleri kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Pamuk, A. (2015). Tarih derslerinde alternatif ölçme. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 4(4), 29-46.

Pamukcu, C. (2015). *Tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme gelişim programının coğrafya öğretmen adaylarının yeterlik algısı ve bilgi düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Sırkıntı, A. (2007). *İlköğretimde öğretmenlerin matematik dersinde alternatif değerlendirme tekniği olan "ürün seçki dosyası (portfolyo)" hakkında görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şaşmaz-Ören, F. & Tatar, N. (2007). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin görüşleri-1. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 15-27.

Şimşek, N. (2011). Sosyal bilgiler dersinde alternatif ölçme değerlendirme araçlarının kullanılması: Nitel bir çalışma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 149-168.

Tay, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif değerlendirme konusundaki görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 661-683.

Yayla, R. G. (2012). *Fen ve teknoloji öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme yöntem teknikleri ve uygulamaları hakkındaki görüş ve düşüncelerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 9. baskı).Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yiğit, F. (2013). *İlköğretim 6, 7 ve 8.sınıf Türkçe dersi öğretim programı'ndaki alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerine yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.